

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ГЕНДЕРУ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

Навчально-науковий
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО
КАФЕДРА

ПРАВА, ФІЛОСОФІЇ ТА ПОЛІТОЛОГІЇ

Освітній ступінь	бакалавр
Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право
Освітньо-професійна програма	Право
Кількість кредитів	3
Рік підготовки, семестр	2 рік, III-й семестр
Компонент освітньо-професійної програми	Вибірковий компонент
Дні занять	згідно з розкладом
Мова викладання	українська
Консультації	щопонеділка 12.00-13.00 (210 кабінет, з можливістю дистанційної роботи на платформах ZOOM та Google-class).
Викладач	Кандидат юридичних наук, доцент Лазаренко Алла Миколаївна
Контакти	E-mail: Alla_Apanasenko@ukr.net м.т.0931122156

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Подолання традиційних гендерних стереотипів, творення нових форм і загальнолюдських стандартів для жінок і чоловіків, гендерної культури нового взірця — потреба розбудови України у контексті євроінтеграції, побудови нових форм міжнародного спілкування і між-національних відносин. Усунення сексистських стандартів, звернених до традицій патріархальності, подолання патріархальних звичаїв у ставленні до визначення традиційних ролей чоловіка і жінки як на індивідуальному, так і громадсько-політичному рівнях, найбільш реально подолати засобами освіти.

Саме тому у структурі підготовки фахівців з усіх спеціальностей серед гуманітарних, соціально-економічних та природничо-наукових, дисципліна «Правові аспекти гендеру» посідає особливе місце. Оволодіння ним передбачає набуття студентами науково обґрунтованих та систематизованих знань міждисциплінарного характеру, адже у межах даного проблемного курсу переплітаються життєво важливі питання філософії, історії, культури, політики, соціології та етики.

Завдання, які ставить суспільство перед молоддю неможливо виконати без подолання гендерних стереотипів що проявляються у комунікативній поведінці та фаховій діяльності. Структурна та тематична наповненість курсу покликані висвітлити гендерні аспекти різних сегментів соціокультурного середовища: соціальної структури, системи цінностей, економіки, освіти, релігії, мистецтва, політики, права тощо. Вивчення дисципліни гармонійно поєднується з виховною роботою та програмою формування гендерної культури студентської молоді.

Програма курсу «Правові аспекти гендеру» підготовлена з урахуванням типових програм для вищих навчальних закладів. Вона передбачає висвітлення основних положень України та комплексних підходів до організації боротьби зі злочинністю. Навчальний курс «Правові аспекти гендеру» розрахований на студентів закладів вищої освіти з урахуванням наявності у них базового рівня знань (середньої освіти), які навчаються за освітньо-професійними програмами підготовки бакалавра. Він побудований відповідно до вимог Європейської Кредитно-Трансферної системи (ECTS).

Курс «Правові аспекти гендеру» для студентів II курсу розрахований на III-й семестр, передбачає 18 лекційних, 16 практичних годин, а також 56 годин самостійної роботи. У змісті курсу можна виділити два змістові модулі.

Предметом дисципліни є закономірності та способи збереження гендерної рівності.

Програма навчальної дисципліни складається з 3-х кредитів:

1. Соціально-культурні передумови виникнення гендерної теорії. Фемінізм і гендерна методологія.
2. Гендер у онтогенезі людини.
3. Гендерна стратифікація сучасного суспільства.

Навчальна дисципліна «Правові аспекти гендеру» призначена для студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр». Вона є вибірковою навчальною дисципліною. Передумовами для вивчення цієї дисципліни є знання, навички й уміння, отримані студентами в межах дисциплін циклу загальної та професійної підготовки.

Метою курсу є оволодіння гендерними знаннями у правовому полі.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК 2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК 3	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності
ЗК4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно так і письмово
ЗК6	Навички використання комунікаційних технологій
ЗК 7	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
ЗК10	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)
ЗК 11	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 12	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми..
ЗК 14	Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.
СК 3	Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.
СК 4	Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.
СК5	Здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права
СК 6	Знання і розуміння основ права Європейського Союзу.
СК12	Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції
СК14	Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації
СК 16	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тематичний план

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль 1. Вступ до гендерної теорії.					
Змістовний модуль 1. Соціально-культурні передумови виникнення гендерної теорії. Фемінізм і гендерна методологія					
1	Морально-правові норми: гендер у фокусі релігії.	14	2	2	10

2	Гендерна проблематика у роботах вчених, філософів та митців	16	2	1	13
Всього за модуль 1		30	4	3	23
Модуль 2. Гендерні прояви та їх особливості					
Змістовний модуль 2. Гендер у онтогенезі людини					
3	Гендерний аналіз сексуальних та репродуктивних прав людини в Україні	10	2	2	6
4	Гендерний аналіз жіночих та чоловічих образів	10	2	2	6
5	Гендерна культура українського соціуму	10	2	1	7
Змістовний модуль 3. Гендерна стратифікація сучасного суспільства					
6	Гендрованість політики та економіки.	7	2	2	3
7	Гендрованість ринку праці та професійна сегрегація	7	2	2	3
8	Гендерний аналіз українського законодавства.	8	2	2	4
9	Правові аспекти забезпечення рівних можливостей у міжнародних правових актах та законодавстві України	8	2	2	4
Всього за модуль 2		60	14	13	33
Разом за курс		90	18	16	56

5. Тематика практичних занять.

Модуль I

Тема 1. Морально-правові норми: гендер у фокусі релігії.

План

1. Релігійне обґрунтування ієрархічних стосунків. Християнство. Біблія. Старий заповіт. Новозавітні настанови. Культ діви Марії. Православ'я. Католицизм. Цelibат. Протестантство.
2. Сучасна християнська мораль. Іслам (Мусульманство). Коран. Буддизм. Іудаїзм. Індуїзм.
3. Маніпуляція статевими органами жінки, як архаїчні прояви шлюбно-сімейної звичаєвості в репресивних культурах. Подвійна мораль.

Тема 2. Гендерна проблематика у роботах вчених, філософів та митців

План

1. Теорії статі та гендеру в історії соціально-філософської думки. Біологічний детермінізм. Уявлення про біологічну та психологічну неповноцінність жінок (антропологічна гіпотеза Аристотеля, теорії Фрейда, Вейнінгера).
2. Доктрини жіночої меншовартості у роботах Руссо, Канта, Ніцше. Екзистенціалізм (С. Де Бовуар). Постструктуралізм М. Фуко, Ю. Крістева, постмодернізм.

3. Джерела соціального конструювання гендеру: концепції П. Бербера і Т. Лукіана (соціальне конструювання та співвіднесення його з теорією гендерної соціалізації), І. Гофмана (драматургічний інтеракціонізм), Г. Гарфінкеля (етнометодологічні дослідження деконструкції статі).

Тема 3. Гендерний аналіз сексуальних та репродуктивних прав людини в Україні

План

1. Еволюція методів керування народжуваністю та планування родини. Свобода репродуктивного вибору. Усвідомлене батьківство.
2. Феномен батьківства та материнства. Гендерна асиметрія батьківства. Переривання вагітності: причини та наслідки. Особливості стану вагітності. Запліднення “in vitro”.
3. Позитивність репродуктивної установки: зачаття нового життя — це дар.

Тема 4. Гендерний аналіз жіночих та чоловічих образів

План

1. Репрезентація жіночого та чоловічого у засобах масмедіа. Гендерний аналіз реклами. Насилля на сторінках преси (контент-аналіз періодичних видань).
2. Презентації індивідом гендерного образу. Гендерні маніпуляції.
3. Гендерні аспекти успішності життєвого сценарію.

Тема 5. Гендерна культура українського соціуму

План

1. Історична притаманність демократичності міжстатевих стосунків у шлюбно-сімейних традиціях (фольклор, збірка Г. Довженко “Пісні родинного життя”).
2. Права жінки у шлюбно-обрядовій звичаєвості слов'ян X-XIV ст. Паритет статусів чоловіка та жінки в Україні у сфері суспільного життя. Історія шлюбного договору в Україні (М. Мірза-Авакянц “Українська жінка в XIV-XVII ст.”). Егалітарні цінності міжстатевих взаємин українців на рівні мовлення (аналіз етимології слів, що позначають шлюбно-сімейні взаємини).
3. Паралельність процесів національного відродження та визволення від чужих соціостатевих настанов. Може проводитись у формі рольової гри “Вечорниці” у рамках виховної роботи.

Тема 6. Гендрованість політики та економіки.

План

1. Проблеми визначення і визнання соціального та економічного значення різних видів праці. Гендерний аспект влади.
2. Гендерний аспект у сфері політичного життя.
3. Гендерні розбіжності у цілях, мотивах та цінностях влади.
4. Гендерний аспект лідерства, як наукова і реальна життєва проблема

Модуль II

Тема 7. Гендрованість ринку праці та професійна сегрегація

План

1. Гендерний аналіз пропозицій на ринку праці.
2. Види дискримінації на ринку праці з боку роботодавців, співробітників, клієнтів. Статистична дискримінація. Попередження можливої гендерної дискримінації при розробці схем оплати праці. Подолання різних варіантів дискримінації в оплаті праці (однакова плата за роботу різної складності, інтенсивності, підвищеної концентрації уваги, відповідальності, різної тривалості, різна оплата за однакову роботу).
3. Аспекти гендерного розвитку і позитивної дискримінації в колективному договорі.

Тема 8. Гендерний аналіз українського законодавства.

План

1. Динаміка індикаторів гендерного розвитку в Україні відповідно до “Цілей розвитку тисячоліття”.
2. Порівняльний аналіз представництва жінок та чоловіків у громадських рухах, політичних партіях та об’єднаннях України. Статеві-вікові піраміди населення України. Жіночі організації в Україні: історія та сучасність. Гендер, як технологія подання себе у просторі соціальної взаємодії. “Заборонені теми” у спілкуванні з різними групами.
3. Неприпустимість подвійних стандартів для оцінки суб’єктів спілкування та ведення діалогу. Повага до особистості, незалежно від статевої належності — основа міжособистісного спілкування.

Тема 9. Правові аспекти забезпечення рівних можливостей у міжнародних правових актах та законодавстві України

План

1. Міжнародні правові механізми та закордонний досвід правового забезпечення рівних можливостей.
2. Основні системи захисту прав людини ООН та Європи. Національні системи захисту прав людини.
3. Правове забезпечення рівних можливостей в Україні.
4. Гендерна експертиза українського законодавства.
5. Розробка законодавчих та інституційних забезпечень гендерної рівності.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна нормативна база:

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція). Довідник для членів парламенту. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/1680096e45>.
2. Конституція України від 28.06.1996 р.; в ред. від 30.09.2016 р.
3. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р.
4. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р.
5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р.
6. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 р.

7. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р.
8. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 21 грудня 1965 р.
9. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18 грудня 1979 р.

Основна література:

1. Навчальний посібник у сфері протидії торгівлі людьми для суддів та прокурорів. Ознайомчі матеріали для держав-членів ЄС, асоційованих членів і держав-кандидатів на вступ. Міжнародний центр розвитку міграційної політики. – Відень, 2006.
2. Гендер для медій / Підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей. // За ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманової. – Вид. третє, вип. і доп. – Київ: Критика, 2017. – 220 с.
3. Марценюк Т. Гендер для всіх. Виклик стереотипам. Київ: Основи, 2017. 256 с.
4. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. – К.: “К.І.С.”, 2004.
5. Практичний посібник з аргументації у справах щодо дискримінації / Упорядники: С. Заєць, Р. Мартиновський. – Рада Європи, 2015 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016803034ea>.
6. Посібник з європейського антидискримінаційного права / Агенція Європейського Союзу з питань основоположних прав, Європейський суд з прав людини. – 2011 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fair.org.ua/content/library_doc/FRA_Case_Law_Handbook_UKR_WEB.pdf.
7. Судове вирішення справ у спорах, пов’язаних із гендерною дискримінацією: збірка кращих практик / Упорядники: Олена Уварова, Марія Ясеновська. – Х.: ФОП Бровін О.В., 2016. – 192 с.

Допоміжна література:

1. Боротьба з насильством щодо жінок та домашнім насильством в Україні, відповідність окремих законів України вимогам Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. Аналітичний звіт, підготовлений та відредагований Хав’єром Тручеро Куевас і Ганною Христовою для Ради Європи за участю Миколи Хавронюка. – 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://rm.coe.int/CoERMPublicC>
2. Виявлення, попередження та розслідування злочинів торгівлі людьми, вчинених із застосуванням інформаційних технологій (проект): навч. курс / [В. Гузій, Д. Девіс, В. Дубина, М. Каліжєвський, О. Манжай, В. Марков]. – К., 2015. – 158 с.
3. Дудоров О.О. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (основні положення кримінально-правової характеристики) : практ. порадник / О.О. Дудоров; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. – Сєверодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2018. – 92 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/Docs/books/Дудоров_порадник_секс.злочини.pdf
4. Запобігання та боротьба з насильством щодо жінок та домашнім насильством в Україні: збірка публікацій проекту // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.coe.int/uk/web/stop-violence-against-women-ukraine/publications/project>.
5. Національне дослідження «Бар’єри, механізми і належні практики в сфері доступу жінок до правосуддя в Україні» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806b0f41>.
6. Питання заборони та протидії дискримінації. Методичні рекомендації для юристів / Упорядник : Г. Христова. Рада Європи, 2015 [Електронний ресурс]. Режим доступу :

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016803040d8>.

7. Практика кримінального правосуддя і насильство щодо жінок. DCAF, Ла Страда Україна. Київ, 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.legalaid.gov.ua/images/docs/Criminal%20justice%20practice%20and%20violence%20against%20women_ukr.pdf

8. Рівність за ознакою статі в економічній сфері: зобов'язання України перед ЄС (ключові Директиви ЄС щодо забезпечення гендерного балансу на ринку праці та в професійній діяльності, їх розвиток у практиці Суду Справедливості) / Упорядник О.О. Уварова. – Х. : Видавництво «НТМТ», 2015.

9. Харитоновна О.В. Ключові засади гендерної політики в кримінальному праві України та основні напрями реформ щодо протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству. Науково-практичний посібник / О.В. Харитоновна. – Харків: ТОВ «Видавництво “Права людини”», 2018. – 344 с.

10. Фільм «Посол Советского Союза» (реж. Г. Натансон, СРСР, 1969);

11. Фільм «La Liste de Carla» (реж. Marcel Schürbach, Швейцарія, 2006).

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. <https://court.gov.ua/> -офіційний веб портал судової влади в Україні.

2. <http://www.gp.gov.ua> –офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури України.

3. <http://www.minjust.gov.ua> –Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.

4. <http://www.mvs.gov.ua> –офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України.

5. <http://www.nbu.gov.ua> –сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського.

6. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws> -Законодавство України

7. Відео: CEDAW Швидко та стисло: Принцип дійсної рівності <https://youtu.be/QlfWDg-iquM>.

8. Відео: CEDAW Швидко та стисло: Принцип недискримінації // <https://youtu.be/cLydkVnPUjk?list=PLsyMqce-DX4LX1XxaCu75aD-1a7sMdYzv>.

9. Відео: CEDAW Швидко та стисло: Принцип зобов'язань держави // <https://youtu.be/BDd0Ca0JDpc?list=PLsyMqce-DX4LX1XxaCu75aD-1a7sMdYzv>.

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад конституції, трудового права, освітнього менеджменту, економіки, права тощо;

- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;

- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;

- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;

- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;

- виконати індивідуальне завдання

- самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до екзамену. Студент, який не підготував самостійну роботу, до заліку не допускається.
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>)). У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконанні індивідуальних завдань, забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

Розподіл балів

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	9	5	до 45
Індивідуальне завдання	2	10	до 20
Самостійна робота: ¹	1	15	до 15
Підсумкова контрольна робота	2	10	до 20
Залік			до 100

¹ Самостійна робота є обов'язковою умовою допуску до екзамену. Студент, який не виконав самостійну роботу до екзамену не допускається.